

СТРОКИ ПОЗОВНОЇ ДАВНОСТІ ЗА НОВИМИ ГК, ЦК І ГПК УКРАЇНИ

Степанова Т. В. - кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного та підприємницького права економіко-правового факультету ОНУ ім. І. І. Мечникова

1. Позовна давність - це строк, у межах якого особа може звернутися до суду з вимогою про захист свого цивільного права або інтересу.

Загальний строк позовної давності за чинним і новим ЦК, новим ГК та чинним ГПК України дорівнює три роки. Але скорочені строки позовної давності (за новими ЦК і ГК - спеціальна позовна давність) відрізняються.

Так, за новим ЦК (ст. 258) з 6 місяців до 1 року збільшена позовна давність на вимоги про стягнення неустойки (штрафу, пені) та зв'язку з недоліками проданого товару.

Цей перелік також «поповнили» вимоги:

1) про спростування недостовірної інформації, поміщеної у засобах масової інформації;

2) про переведення на співвласника прав та обов'язків покупця у і разі порушення переважного права купівлі частки у праві спільної часткової власності;

3) про розірвання договору дарування;

4) у зв'язку з перевезенням вантажу, пошти;

5) про оскарження дій виконавця заповіту.

Таким чином, не «перейшли» до нового ЦК зі скороченими 1 строками вимоги, що випливають з поставки продукції неналежної якості; про явні недоліки в роботі, виконаній за договором підяду; про недоліки в роботі, виконаній за договором побутового замовлення. Втрачено и положення чинного ЦК щодо вимог про спростування відомостей, що не відповідають дійсності і завдають шкоди їх інтересам, честі, гідності або діловій репутації, та компенсацію моральної шкоди, на які встановлено строк позовної давності в один рік (ст. 7 ЦК УРСР).

Крім того, новим ЦК встановлена збільшена позовна давність до вимог про визнання недійсним правочину, вчиненого під впливом насильства або обману (5 років), про застосування наслідків нікчемного правочину (10 років).

2. Щодо аналізу переліку вимог, на які позовна давність не поширюється, слід визнати позитивне місце нового ЦК України. З чинної редакції ст. 83 ЦК УРСР не збереглося лише положення про вимоги державних організацій про повернення державного майна з незаконного володіння колгоспів та інших кооперативних та інших громадських організацій або громадян. І це правильно, оскільки і Закон України «Про власність», і Конституція України встановили рівність всіх форм власності у захисті своїх прав та інтересів.

Стаття 268 нового ЦК встановила, що позовна давність не поширюється:

1) на вимогу, що випливає із порушення особистих немайнових прав, крім випадків, встановлених законом;

2) на вимогу вкладника до банку (фінансової установи) про видачу вкладу;

3) на вимогу про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю;

4) на вимогу власника або іншої особи про визнання незаконним Правового акта органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, яким порушено його право власності або інше речове право;

5) на вимогу страхувальника (застрахованої особи) до страховика про здійснення страхової виплати (страхового відшкодування).

Однак не зовсім зрозуміла вказівка у частині 2 ст. 268, що «законом можуть бути встановлені також інші вимоги, на які не поширюється позовна давність». Тобто, в подальшому цей перелік може бути суттєво збільшеним, а це не допомагає стабілізації суспільних відносин.

3. Позитивно, на нашу думку, вирішено питання позовної давності в новому ГК України. Зокрема, у ст. 223 вказано, що при реалізації в судовому порядку відповідальності за правопорушення у сфері господарювання застосовуються загальний та скорочені строки позовної давності, передбачені ЦК України, якщо інші строки не встановлено ГК.

А строки застосування адміністративно-господарських санкцій до суб'єктів господарювання встановлює саме ГК. Так, в п. 3 ст. 322 ГК вказано, що позовна давність для вимог, що впливають з неналежної якості робіт за договором підяду на капітальне будівництво, визначається з дня прийняття роботи замовником і становить один, три або тридцять років (відповідно до виду недоліку). А в п. 6 ст. 315 ГК вказано, що до спорів, пов'язаних з міждержавними перевезеннями вантажів, порядок пред'явлення позовів та строки позовної давності встановлюються транспортними кодексами чи статутами або міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

4. Суттєво важливими є також перехідні положення ГК, пункти 4 і 6 яких встановлюють, що до господарських відносин, які виникли до набрання чинності відповідними положеннями Господарського кодексу України, зазначені положення застосовуються щодо тих прав і обов'язків, які продовжують існувати або виникли після набрання чинності цими положеннями. Тому спеціальні строки позовної давності, встановлені законодавством, чинним до набрання чинності ГК, діють, якщо вказані строки перевищують строк, встановлений ГК; а збільшені спеціальні строки позовної давності відповідно до встановлених ГК строків, діють, якщо тривалість ранні^е чинних строків є меншою порівняно із встановленими новим Кодексом строками позовної давності.

Ці положення особливо потрібні на період перебудови відносин і незрозуміло, чому новий ЦК України не приділив цьому увагу.

5. На підставі зазначеного, слід зауважити, що серед нововведень Господарського та Цивільного Кодексів України є і достатньо конт-

руктивні, і недоопрацьовані положення. Тому кодекси потребують ще вдосконалення, подальшого розвитку. При цьому слід зазначити, що недоліки у врегулюванні даної сфери не суттєві і вже сьогодні можливо застосовувати положення цих кодексів. Зазначимо, що позитивний вплив з їх прийняття набагато кращий: ліквідовані невідповідності деяких положень ЦК УРСР до Конституції України та інших законодавчих актів; збільшені строки, впродовж яких особа має право відновити свої права та інтереси; розширено перелік вимог, на які позовна давність не поширюється взагалі.